

OČNI ODJEL U STAROJ SPLITSKOJ BOLNICI

UKD: 617.7-051Ćurin,J.:614.21(497.583Split)“1921“

Primljeno: 4. srpnja 2019.

Stručni rad

dr. sc. MILAN IVANIŠEVIĆ

Stonska 10

21000 Split, HR

milan.ivanisevic@mefst.hr

U članku je prikazano stanje oftalmologije u Splitu do 1902. godine, zatim oftalmološka služba u Splitskoj bolnici do osnivanja Očnog odjela 1921. te rad Očnog odjela u staroj Splitskoj bolnici do preseljenja na Firule 1946. godine. Dan je i kratak osvrt na razvoj Očnog odjela do današnjih dana. Prije prelaska na Firule, oftalmološka služba u staroj Splitskoj bolnici kontinuirano je postojala 44 godine. Njeni voditelji educirali su se kod eminentnih oftalmologa u Pragu i Zagrebu, koji su bili sljedbenici bečke oftalmološke škole. Tako su splitski oftalmolozi primjenjivali najsuvremenije trendove europske oftalmologije. Za pisanje ovog članka korišteni su podaci iz časopisa, knjiga, građe Državnog arhiva u Splitu, novinskih oglasa te iz usmenih i pisanih priopćenja.

Ključne riječi: Očni odjel, Splitska bolnica, oftalmologija, 19. stoljeće, 20. stoljeće

STANJE OFTALMOLOGIJE U SPLITU DO 1902.

Kroz čitavo 19. stoljeće među splitskim liječnicima nije bilo specijalista oftalmologa pa ni kontinuirane specijalističke oftalmološke službe. Koncem 19. i početkom 20. stoljeća povremeno su dolazili okulisti na nekoliko dana u Split, najčešće iz Trsta. Obično bi odsjedali u hotelu Troccoli (kasnije hotel Central) ili u Hotel de la Ville (danas Bellevue), a rjeđe u privatnom stanu i tu su ordinirali za privatne pacijente. Među njima je bio dr. Albert Botteri

(1879. – 1955.), koji je rođen u Splitu.¹ Iz Zagreba je dolazio dr. Vinko Lušić-Matković (1861. – 1931.), rođen u mjestu Vrbanj na otoku Hvaru, koji je bio prvi hrvatski školovani oftalmolog.²

OFTALMOLOŠKA SLUŽBA U SPLITSKOJ BOLNICI OD 1902. DO 1921.

Civilnu bolnicu u Splitu osnovala su braća Ergovac 1797. godine. Smještena je unutar bastiona Corner.³ Kontinuirano je radila na tom mjestu sve do 1977. kada se i posljednji bolnički odjel preselio u novu bolnicu na Firulama.

Slika 1. Pročelje stare splitske bolnice

- 1 Narod, Split 12. VIII. 1890., 3.; Narodni list, Zadar 22. V. 1901., 3.; Narodni list, Zadar 8. VI. 1901., 3.; Narodni list, Zadar 1. VI. 1912., 3.
- 2 Vjekoslav Dorn: *Dr. Vinko Lušić-Matković-prvi hrvatski školovani oftalmolog*. Liječnički vjesnik, Zagreb XCIII/1971. br. 7, 781-786.
- 3 Livia Brisky, Stella Fatović-Ferenčić: *From a philanthropic idea to building of Civic Hospital in Split in light of new archival evidence*. Croatian Medical Journal, Zagreb XLVII/2006. br.1, 162-168.

Prvi stalni, službeni oftalmolog koji je radio u Splitu i u Splitskoj bolnici bio je dr. Erwin Treu (1875. – 1937.), podrijetlom iz Tirola u Austriji.⁴ Specijalizaciju iz oftalmologije završio je u njemačkoj Očnoj klinici u Pragu 1900. godine kod prof. Wilhelma Czermaka, inače asistenta čuvenog bečkog oftalmologa prof. Ernsta Fuchsa.⁵ U Splitu je od 1902. godine vodio i organizirao oftalmološku službu u Splitskoj bolnici, ali ordinirao je i privatno (slika 1). Obavljao je većinu poslova, liječenja i operacija koje je tadašnja oftalmologija znala.

Operacije je radio sam ili uz pomoć mlađeg kirurga. Međutim, nije formirao očni odjel u klasičnom smislu, jer su očni bolesnici bili pomiješani s ostalim bolničkim bolesnicima i nije imao stalni broj kreveta već se koristio krevetima za bolesnike s kirurgije. U razdoblju od 1902. do 1921. bio je jedini oftalmolog u Splitu. Godine 1921. u gradskoj bolnici zamijenio ga je dr. Juraj Ćurin (1887. – 1947.), a dr. Treu 1923. na poziv tadašnje jugoslavenske vlade odlazi raditi u Skopje.⁶

4 Vjera Štambuk, Petar Zlatar, Sanja Krstulović, Roza Grgić, Nikola Štambuk, Tomislav Soša, Katica Bacelj, Ante Štampalija, Bogomir Smrkinić: *Povijest oftalmologije na području Dalmacije, razvoj i sadašnje stanje*. Acta Ophthalmologica Iugoslavica, Zagreb XXIV/1986. supl. 3, 121-129.; Margita Ćuperlović: *Priopćenje*. Moncton, 2007.

5 Vjekoslav Dorn, Vladimir Dugački: *Kroaten als Mitglieder der DOG und Beziehungen der kroatischen Augenärzte zur deutschen Ophthalmologia*. Klinische Monatsblätter Augenheilkunde, Stuttgart CCXX/2003. br. 6, 433-438.

6 Milan Ivanišević, Lovro Bojić, Kajo Bučan, Željko Kovačić: *Dr. Erwin Treu-prvi stalni oftalmolog u Splitu*. Liječnički vjesnik, Zagreb CXXXI/2009. br. 7-8, 233-235.

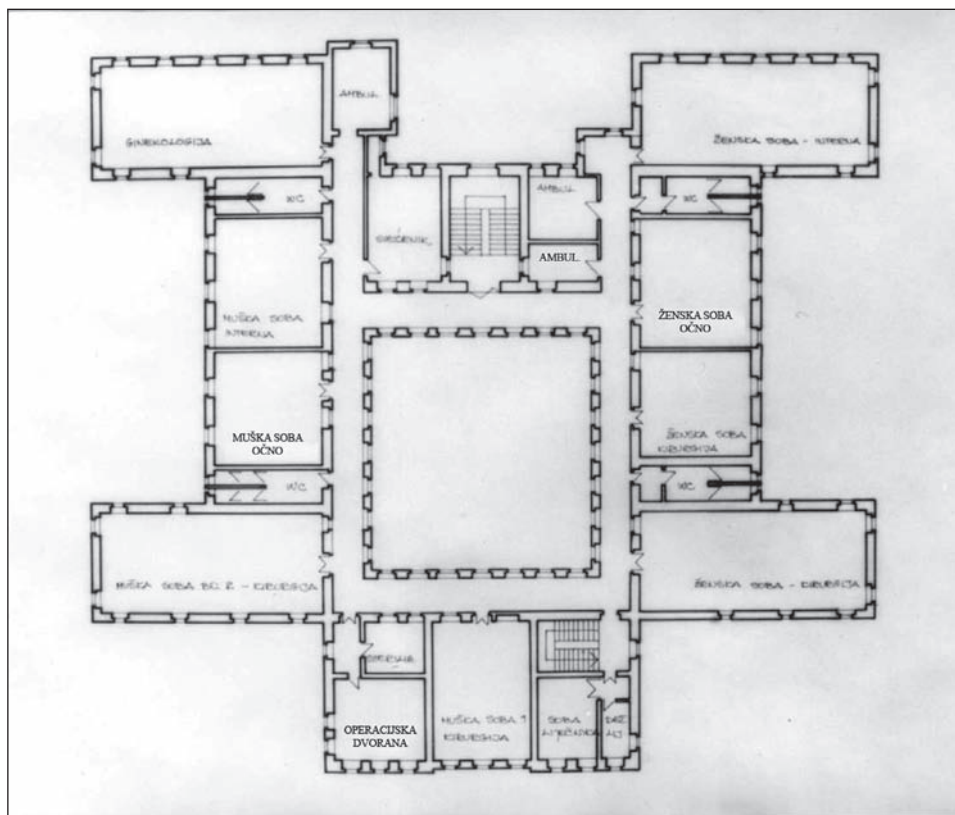
Slika 2. Dr. Juraj Ćurin, osnivač Očnog odjela u Splitu. Naslikao ga je kao sv. Luciju splitski karikaturist Angjeo Uvodić 1926.

OSNIVANJE I RAD OČNOG ODJELA OD 1921. DO 1946.

Odlukom Zdravstvenog odsjeka za Dalmaciju u Splitu i ondašnje Pokrajinske bolnice u Splitu dr. Jurju Ćurinu povjereno je vođenje Očnog odjela pri bolnici (slika 2). U Splitskoj bolnici počinje raditi 1. rujna 1921. i to se smatra danom osnivanja Očnog odjela u Splitu. Dr. Ćurin rođen je u Gdinju na Hvaru. Specijalizirao je oftalmologiju u Zagrebu kod doc. dr. Kurta Hühna, predstojnika Očnog odjela bolnice u Vinogradskoj i ranije asistenta prof. Isidora Schnabela, šefa Prve očne klinike u Beču i prof. Maximiliana Salzmann, šefa Očne klinike u Grazu.⁷ Očni odjel u Splitu bio je na prvom katu bolnice i ispočetka je imao jednu sobu s osam kreveta, a poslije je dobio još jednu sobu s osam kreveta (ukupno 16) te jednu manju radnu prostoriju od oko 10 metara

7 Vjera Štambuk, Petar Zlatar, Sanja Krstulović, Roza Grgić, Nikola Štambuk, Tomislav Soša, Katica Bacelj, Ante Štampalija, Bogomir Smrkinić: *Povijest oftalmologije na području Dalmacije, razvoj i sadašnje stanje*. Acta Ophthalmologica Iugoslavica, Zagreb XXIV/1986. suppl. 3, 121-129.; Vjekoslav Dorn, Vladimir Dugački: *Kroaten als Mitglieder der DOG und Beziehungen der kroatischen Augenärzte zur deutschen Ophthalmologia*. Klinische Monatsblätter Augenheilkunde, Stuttgart CCXX/2003. br. 6, 433-438.

čtvornih koja je služila kao ordinacija i tamna soba. Nju su zajedno koristili okulist i otorinolaringolog sve do 1946. godine. Nalazila se u sjeveroistočnom dijelu bolnice odmah do ulaza u stepenište (slika 3).⁸

Slika 3. Smještaj Očnog odjela i operacijske dvorane na prvom katu bolnice

Pored rada na odjelu, dr. Ćurin je vodio i ambulantu za trahom, koju je osnovao 1922. godine u tadašnjoj Sarajevskoj ulici br. 4, jer je bilo mnogo trahomom zaraženih osoba poslije rata, a kapacitet bolnice nije bio dovoljan.⁹ Godine 1923. bilo je 82% hospitaliziranih oftalmoloških bolesnika iz područja današnje Županije splitsko-dalmatinske, a 18% iz šire regije.¹⁰ Prema knjizi operacija gradske bolnice iz 1928. godine, načinio je 105 operacija i to: katarakte (senilne

8 Dinko Šakić: *Pisano priopćenje*. Split, 1961.

9 Juraj Ćurin: *Trahom (brošura)*. Split 1926., 11.

10 *Upisnik bolesnika 1923* (Državni arhiv u Splitu, OBS 7)

– extractio cataractae c. iridectomy, sekundarne – discissio cataractae, kongenitalne – discissio, traumatske – extractio cat. linearis), kronični i akutni glaukom (trepanatio s. Elliot, iridectomy), ozljede oka (excisio prolapsus iridis, suturae corneae), konvergentne i divergentne strabizme (tenotomia), epiteliome vjeđa, ekstirpacije suzne vrećice kod dakriocistitisa, pterigije, plastične operacije vjeđa (entropij, ektropij, ptoza, blefarospazam, simblefaron), enukleacije oka, egzenteracije orbite, punkcije prednje sobice, optičke iridektomije i dr.¹¹ U knjizi operacija za 1931. godinu stoji da je operirao 7 ablacija retine metodom kauterizacije. Kod očnih operacija koristila se uglavnom kokainska anestezija, a za djecu i teže operacije eterska i kloretilska.¹² Operacije su se vrlo često obavljale i poslije podne zbog zauzetosti operacijske dvorane od drugih kirurških specijalnosti. Naime, u to vrijeme, u bolnici postoji samo jedna operacijska dvorana za sve specijalnosti. Ona se nalazila na prvom katu u jugozapadnom dijelu bolnice, površine oko 35 metara četvornih.¹³

Dr. Ćurin je imao i privatnu ordinaciju u starom dijelu grada na Mihovilovom trgu 8 (danas Mihovilova širina 11) gdje su prethodno radili okulisti dr. Erwin Treu i dr. Šimun Tudor (1871. – 1928.). U razdoblju od 1923. do 1935. dr. Ćurin bio je jedini liječnik specijalist za očne bolesti u Splitu.¹⁴

Godine 1936. za šefa Očnog odjela postavljen je dr. Dinko Šakić (1904. – 1973.), koji je rođen u Splitu, a specijalizirao je oftalmologiju od 1931. do 1934. na Klinici za očne bolesti u Zagrebu kod prof. dr. Alberta Botterija. Botteri je bio osnivač i šef Očne klinike u Zagrebu 1923., a prethodno asistent čuvenog oftalmologa prof. Ernsta Fuchsa s Druge očne klinike u Beču. Dr. Šakić izabran je za izv. profesora 1960. i tako postao prvi sveučilišni nastavnik i profesor medicine u Dalmaciji. Očni odjel je vodio do svoje smrti 1973.¹⁵

11 *Knjiga operacija 1927 i 1928* (Državni arhiv u Splitu, br. 29)

12 *Knjiga operacija 1930 do 1932* (Državni arhiv u Splitu, OBS 57)

13 Ivo Marinović: *Ortopedija u Splitu: 1940-2005*. Split 2007., 16.

14 Višnja Grgičević: *Usmeno priopćenje*. Split, 2006.; Milan Ivanišević, Lovro Bojić, Kajo Bučan, Petar Ivanišević, Željko Kovačić: *Dr. Juraj Ćurin: osnivač očnog odjela u Splitu*. Acta Medica Croatica, Zagreb LXIV/2010, br. 1, 59-63.

15 Miro Juretić, Vladimir Dugački, Sanja Krstulović, Ksenija Karaman: *Prof. dr. Dinko Šakić, prvi sveučilišni nastavnik u Dalmaciji*. U: Ljubomir Kraljević: *Zasluzni splitski liječnici u prošlosti od 1946. do 1975. godine*. Split 1999., 75-83.; Branimir Cerovski: *Devedeset godina Klinike za očne bolesti Kliničkog bolničkog centra Zagreb i Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 1923. – 2013*. Zagreb 2013., 3-10.

Očni odjel je i dalje bio na prvom katu bolnice. Imao je dvije sobe, jednu mušku (58 m²) u zapadnom krilu bolnice i drugu žensku (64 m²) u istočnom krilu bolnice s po osam kreveta uz dodatnu jednu kolijevku po sobi, tj. s ukupnim kapacitetom od 18 kreveta. U travnju 1945. godine Očni odjel raspola-gao je sa 6,3 % bolničkih kreveta. Specijalističku očnu ambulantu formirao je dr. Šakić 1937. godine u bolničkim prostorijama u kojoj se dnevno pregedava-lo 20-30 bolesnika. Godine 1942. imao je jednu časnu sestru instrumentarku, a 1945. dvije časne sestre i jednu djevojku.¹⁶ Godine 1945. liječeno je oko 300 bolesnika, a broj operacija iznosio je oko 250. Bio je jedini oftalmolog u Split-skoj bolnici do 23. 6. 1945. kada je dobio prvog specijalizanta.¹⁷

STANJE NAKON PRESELJENJA OČNOG ODJELA NA FIRULE 1946.

Kirurški paviljon nove bolnice na Firulama počeo se graditi 1936. i sagra-đen je do 1940.¹⁸ Dana 16. travnja 1946. Očni i Otorinolaringološki odjel preseljeni su u novu bolnicu na Firulama na prvi kat Kirurškog paviljona. U tom prostoru smješteno je 86 kreveta, 44 očna i 42 za ORL. Radne prostorije bile su zajedničke s ORL-odjelom. Prof. Šakić opskrbio je Očni odjel instru-mentima i aparatima i razvio suvremeni bolničko-klinički rad pretvorivši ga u renomiranu oftalmološku ustanovu. U lipnju 1960. ORL-odjel premješten je na drugi kat tako da je Očni odjel dobio definitivni smještaj na prvom katu. Poslije je broj kreveta povećan na 50, koliko ima i danas.¹⁹

Na dan 18. prosinca 1986. godine Očni odjel postaje Klinika za očne bolesti. Jedanaestog siječnja 1999. tadašnje poslovodstvo Kliničke bolnice preseljava Kli-niku za očne bolesti na treći kat bolničke zgrade na Križinama gdje ostaje do 11. ožujka 2003. te se ponovno vraća na Furule na staro mjesto, gdje se nalazi i sada.²⁰

16 Duško Kečkemet: *Zdravstvo i bolnice u Splitu do Drugoga svjetskog rata*. U: Borben Ugle-šić. 190 godina splitske bolnice. Split 1984., 13-36.; Livia Brisky: *Organizacija rada Civilne bolnice u Splitu tijekom Drugoga svjetskog rata (1941.-1945.)*. Acta Medico-Hi-storica Adriatica, Rijeka IX/2011. br. 2, 207-224.

17 Rikard Stanić: *Pisano priopćenje*. Split, 1986.

18 Stanko Piplović: *Izgradnja Splita između svjetskih ratova*. Split 2008., 127-136.

19 Rikard Stanić: *Odjel za očne bolesti*. U: Petar Reić: *200 godina Splitske bolnice*. Split 1994., 47-48.

20 Ksenija Karaman: *Klinika za očne bolesti*. U: Dinko Mirić: *Osamaest godina Kliničke bolnice Split*. Split 2004., 91-99.; Milan Ivanišević: *Katedra za oftalmologiju*. U: Zoran Đogaš – Milan Ivanišević: *Medicinski fakultet: monografija povodom dvadesete obljetnice 1997.-2017*. Split 2017., 401-412.

LITERATURA

- Livia Brisky: *Organizacija rada Civilne bolnice u Splitu tijekom Drugoga svjetskog rata (1941.-1945.)*. Acta Medico-Historica Adriatica, Rijeka IX/2011. br. 2, 207-224.
- Livia Brisky, Stella Fatović-Ferenčić: *From a philanthropic idea to building of Civic Hospital in Split in light of new archival evidence*. Croatian Medical Journal, Zagreb XLVII/2006., br. 1, 162-168.
- Branimir Cerovski: *Devedeset godina Klinike za očne bolesti Kliničkog bolničkog centra Zagreb i Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 1923.-2013*. Zagreb 2013., 3-10.
- Margita Čuperlović: *Priopćenje*. Moncton, 2007.
- Juraj Ćurin: *Trahom* (brošura). Split 1926., 11.
- Vjekoslav Dorn: *Vinko Lušić-Matković – prvi hrvatski školovani oftalmolog*. Liječnički vjesnik, Zagreb XCIII/1971., br. 7, 781-786.
- Vjekoslav Dorn, Vladimir Dugački: *Kroaten als Mitglieder der DOG und Beziehungen der kroatischen Augenärzte zur deutschen Ophthalmologia*. Klinische Monatsblätter Augenheilkunde, Stuttgart CCXX/2003. br. 6, 433-438.
- Višnja Grgičević: *Usmeno priopćenje*. Split, 2006.
- Milan Ivanišević: *Katedra za oftalmologiju*. U: Zoran Đogaš, Milan Ivanišević. *Medicinski fakultet: monografija povodom dvadesete obljetnice 1997.-2017*. Split 2017., 401-412.
- Milan Ivanišević, Lovro Bojić, Kajo Bućan, Željko Kovačić: *Dr. Erwin Treu- prvi stalni oftalmolog u Splitu*. Liječnički vjesnik, Zagreb CXXXI/2009., br. 7-8, 233-235.
- Milan Ivanišević, Lovro Bojić, Kajo Bućan, Petar Ivanišević, Željko Kovačić: *Dr. Juraj Ćurin: osnivač očnog odjela u Splitu*. Acta Medica Croatica, Zagreb LXIV/2010., br. 1, 59-63.
- Miro Juretić, Vladimir Dugački, Sanja Krstulović, Ksenija Karaman: *Prof. dr. Dinko Šakić, prvi sveučilišni nastavnik u Dalmaciji*. U: Ljubomir Kraljević, Marijan Saraga, Tonko Vlák (ur.): *Zasluzni splitski liječnici u prošlosti od 1946. do 1975. godine*. Split 1999., 75-83.
- Ksenija Karaman: *Klinika za očne bolesti*. U: Dinko Mirić: *Osamnaest godina Kliničke bolnice Split*. Split 2004., 91-99.
- Duško Kečkemet: *Zdravstvo i bolnice u Splitu do Drugoga svjetskog rata*. U: Borben Uglešić: *190 godina splitske bolnice*. Split 1984., 13-36.

- Knjiga operacija 1927 i 1928 (Državni arhiv u Splitu, br. 29)
Knjiga operacija 1930 do 1932 (Državni arhiv u Splitu, OBS 57)
Ivo Marinović: *Ortopedija u Splitu: 1940-2005*. Split 2007., 16.
Narod, Split 12. VIII. 1890., 3.
Narodni list, Zadar 22. V. 1901., 3.
Narodni list, Zadar 8. VI. 1901., 3.
Narodni list, Zadar 1. VI. 1912., 3.
Stanko Piplović: *Izgradnja Splita između svjetskih ratova*. Split 2008., 127-136.
Rikard Stanić: *Odjel za očne bolesti*. U: Petar Reić: *200 godina Splitske bolnice*. Split 1994., 47-48.
Rikard Stanić: *Pisano priopćenje*. Split, 1986.
Dinko Šakić: *Pisano priopćenje*. Split, 1961.
Vjera Štambuk, Petar Zlatar, Sanja Krstulović, Roza Grgić, Nikola Štambuk, Tomislav Soša, Katica Bacelj, Ante Štampalija, Bogomir Smrkinić: *Povijest oftalmologije na području Dalmacije, razvoj i sadašnje stanje*. Acta Ophthalmologica Iugoslavica, Zagreb XXIV/1986., suppl. 3, 121-129.
Upisnik bolesnika 1923 (Državni arhiv u Splitu, OBS 7)

DEPARTMENT OF OPHTHALMOLOGY IN THE OLD CITY HOSPITAL IN SPLIT
Summary

Throughout the 19th century there were no ophthalmologists among the medical practitioners in Split, and continuous specialist ophthalmology service was non-existent. In the late 19th and early 20th centuries there was an occasional visit by ophthalmologists who would arrive to Split for a few days, most often from the Italian town of Trieste.

The first permanent, official ophthalmologist who worked in Split in the City Hospital was Dr. Erwin Treu (1875 – 1937), who was from the Austrian Tyrol region. In 1902 he became head of the ophthalmology service in the City Hospital, but he also provided his services privately. He performed most of the work, treatments, and surgeries known to ophthalmologists of the day. However, he did not establish a department in the classic sense, because his patients were mixed with other patients in the hospital and he did not have access to a steady number of hospital beds, so he used surgical beds instead.

Dr Juraj Ćurin (1887 – 1947) started to work in the City Hospital in Split on September 1, 1921, and this is considered as the official date of the establishment of the Department of Ophthalmology in Split. The Department of Ophthalmology of the City Hospital in Split was located on the first floor of the hospital, and at first it had two patient rooms and one small office room shared by the oculist and otorhinolaryngologist up until 1946. In the year 1923 82% of the hospitalized ophthalmological patients came from the present-day Split-Dalmatia County, while the remaining 18% came from outside the County. According to surgery records of the City Hospital in 1928, Dr. Ćurin performed 105 surgeries of the following types: cataract, glaucoma, eye injury, convergent and divergent strabismus, epithelioma of the eyelid, extirpation of the lacrimal sac in cases of dacryocystitis, pterygium, eyelid plastic surgery, enucleation, orbital exenteration, puncture of the anterior chamber of the eye, optical iridectomy, etc. The operating theater was located on the first floor in the southwestern wing of the hospital, and was used for other surgical procedures as well.

In 1936 Dr. Dinko Šakić (1904 – 1973) was appointed head of the Department of Ophthalmology, which was still on the first floor of the hospital. It had two patient rooms, one for men and one for women, with 8 beds in each room and an additional cradle per room, the total being 18 patient beds. Dr. Šakić established the first ophthalmology outpatient clinic in 1937, in the main hospital building.

In 1946 the ophthalmology and otorhinolaryngology departments were relocated to the new hospital building in the Firule neighborhood, on the first floor of the Surgery Pavilion. In June 1960 the Otorhinolaryngology department was transferred to the second floor so the Ophthalmology department remained on the first floor permanently, with 50 patient beds still available to inpatients. Dr. Šakić equipped the department with instruments and apparatus, and implemented a modern approach to ophthalmology in his clinic, turning it into a renowned ophthalmology establishment. In 1986 the Department of Ophthalmology became the Eye Clinic of the Faculty of Medicine and the Clinical Hospital Centre in Split.

Keywords: Ophthalmology Department, Split Hospital, ophthalmology, 19th century, 20th century